

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

Наскрізна практична підготовка студентів
філологічного факультету

Освітньо-професійна програма «Українська мова та література»

Галузі знань	01 Освіта / Педагогіка
спеціальності	014 Середня освіта (українська мова та література)
Рівень вищої освіти	бакалаврський
Мова навчання	українська

Укладач: Максим'юк Оксана Василівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри сучасної української мови.

Профайл викладача:

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=jGASEwYAAAAJ&hl=uk&oi=ao>
<https://cutt.ly/v9rBVz5>

Електронна адреса: o.maksymiuk@chnu.edu.ua

1. Анотація. Наскрізна програма практики є основним навчально-методичним документом, що забезпечує комплексний підхід до організації практичної підготовки, системність, безперервність та послідовність змісту й завдань навчальних і виробничих практик ступеня вищої освіти бакалавр спеціальності 014 Середня освіта спеціалізації 014.01 Українська мова та література освітньої програми Українська мова та література.

Наскрізна програма практичної підготовки складена на основі освітньо-професійної програми (Пр. № 7 від 30.06.2022 р. Вченої ради ЧНУ) та відповідає стандартам вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта, а також навчального плану спеціальності «014 Середня освіта 014.01 Українська мова і література» (освітнього рівня – бакалавр).

Практика посідає важливе місце у навчально-професійній підготовці студентів – майбутніх фахівців. Проходження практики здійснюється в умовах, які максимально відтворюють ситуацію професійної діяльності. Це один із важливих етапів навчання студентів, на якому забезпечується практична реалізація здобутих теоретичних знань, набутих загальних і предметних компетентностей. Роль і значення практики в системі підготовки майбутніх фахівців полягає в тому, що в саме процесі практичної роботи відбувається професійне становлення студентів, підвищується мотивація до опанування фахових дисциплін, формується особистість фахівця у своїй галузі знань, здатна самостійно вибудовувати стратегію власного професійного розвитку. Адже під час проходження практики студенти мають змогу застосувати здобуті знання, набуті вміння й навички в реальних умовах, системно й цілісно аналізуючи перебіг і результати власної діяльності. У такий спосіб закладаються основи формування індивідуальної педагогічної майстерності майбутніх фахівців, розвивається критичне мислення та креативне ставлення до професійної діяльності

2. Мета практичної підготовки студентів полягає в узагальненні та структуруванні усіх етапів професійної підготовки майбутніх фахівців філологічної галузі: формування стійкого професійного інтересу до обраної спеціальності, ознайомлення зі специфікою і змістом роботи в різних закладах освіти та створення уявлень про спеціальність «філологія» як сфери майбутньої діяльності та утвердження професійних умінь і навичок учителяфілолога.

Основні **завдання** практичної підготовки:

- поглибити і розширити теоретичні знання студентів з фахових дисциплін, орієнтувати їх на зміст та обсяг шкільних предметних курсів;
- виробляти у студентів здатність застосовувати здобуті теоретичні знання в умовах професійної діяльності;
- забезпечити реалізацію ключових і предметних компетентностей майбутніх випускників;

- формувати стійку мотивацію до оволодіння професійною діяльністю, стимулювати до постійного самовдосконалення і саморозвитку у майбутній професії;

- ознайомити зі зразками передового педагогічного досвіду з метою формування у студентів індивідуальних стратегій педагогічної самоосвіти.

3. Зміст наскрізної програми практики студентів філологічного факультету спеціальності «014 Середня освіта 014.01 Українська мова і література» (освітнього рівня – бакалавр) включає програми таких етапів навчальної та виробничої практик, зокрема:

- фольклорно-діалектологічну практику (2-й курс, 3 тижні);
- ознайомлювальну практику (3-й курс 1 день на тиждень протягом 6-го семестру);
- педагогічну практику (4-й курс, 8-й семестр, 4 тижні).

3. Пререквізити. Теоретичною базою проходження практик є навчальні курси:

для фольклорно-діалектологічної: Український фольклор. Діалектологія української мови;

для ознайомлювальної: теоретичною базою проходження ознайомлювальної педагогічної практики є навчальні курси: «Сучасна українська мова: фонетика»; «Сучасна українська мова: лексикологія», «Сучасна українська мова: морфеміка і словотвір», «Сучасна українська мова: морфологія»; «Практикум з української мови»;

для педагогічної: цикл курсів з сучасної української мови та літератури, методики викладання української мови та літератури в ЗЗСО, методики викладання граматики української мови, педагогіки, педагогічної майстерності, психології.

4. Організація та керівництво практиками. Згідно з навчальним планом загальне керівництво практиками здійснюється факультетським керівником, а методичне управління забезпечується методистами-викладачами кафедр сучасної української мови, української літератури, кафедри історії та культури української мови.

Обов'язки факультетського керівника

Керівник практики від факультету (певної спеціальності) готує наказ щодо проходження практики студентами факультету; заздалегідь здійснює підготовку баз практики; забезпечує проведення усіх організаційних заходів перед початком практики (інструктаж про дотримання правил техніки безпеки, етики спілкування в науковому, педагогічному та учнівському колективах, надання студентам-практикантам необхідних документів: направлення, програми практики, щоденника, індивідуального плану тощо); разом із керівниками практики від кафедр організовує і проводить настановну нараду з питань практики, на якій перед практикантами ставляться конкретні наукові або навчально-педагогічні та

виховні завдання; здійснює підсумковий контроль проходження запланованої практики.

Обов'язки керівника-методиста від випускової кафедри

Керівник-методист кафедри бере участь у настановній нараді з питань практики на факультеті (перед початком практики) і в підсумковій конференції (при завершенні практики); проводить консультації з методичних питань, зокрема, вибір методів навчання, аналіз і шляхи подолання труднощів при підготовці занять, помилок і невдач при їх проведенні, організації роботи з учнівським або студентським колективом; перевіряє конспекти занять; відвідує усі заняття студентів-практикантів (уроки, практичні заняття, лекції тощо), бере участь у їх обговоренні, оцінює і виставляє відповідний бал у залікову відомість проходження практики; спільно з іншими керівниками узгоджує підсумкову оцінку.

Обов'язки студента-практиканта

Студент-практикант зобов'язаний розпочати й завершити практику у визначений термін; дотримуватись правил внутрішнього розпорядку; якісно виконувати роботу, передбачену програмою практики; згідно з вимогами передбаченої практики підготувати усі необхідні звітні документи.

Бази практик

Начальні практики (фольклорно-діалектологічна) можуть проходити за місцем проживання студентів, де вони збирають та узагальнюють матеріал відповідно до отриманих завдань і питальників.

Базами проходження педагогічних практик студентів-бакалаврів можуть бути заклади загальної середньої освіти, школи з поглибленим вивченням окремих предметів, гімназії, ліцеї або середні спеціальні навчальні заклади III рівня акредитації. Вимоги до бази практики:

- відповідна матеріальна база, необхідна для проведення педагогічної практики та кількість середніх класів;
- рівень освіти та розвитку учнів середніх класів, який відповідає вимогам Державного стандарту;
- забезпечення викладання предметів вчителями першої й вищої категорій;
- згода адміністрації й педагогічного колективу на проходження практики студентів у визначений термін.

5. Шкала оцінювання результатів практики: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
80 – 89	B	добре
70 – 79	C	

60 – 69	D	задовільно
50 – 59	E	
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Структура наскрізної програми практики

Структуру наскрізної програми практики студентів спеціальності «035 Філологія 035.01 Українська мова та література» складають програми навчальної та виробничих практик, основні компоненти яких представлені у таблиці.

Види практик	Освітній рівень	Курс	Семестр	Тижднів	Кількість годин		Форми контролю
					Кредитів ECTS	Всього год.	
I. Навчальна практика							
1. Фольклорно-діалектологічна практика	Бакалавр	II	2	3	10	300	захист
II. Виробничі практики							
1. Ознайомлювальна педагогічна практика	Бакалавр	III	6	4	8	240	захист
2. Виробнича навчально-виховна педагогічна практика	Бакалавр	IV	8	4	14	420	захист

ЗМІСТ НАСКРІЗНОЇ ПРОГРАМИ ПРАКТИКИ

I. НАВЧАЛЬНІ ПРАКТИКИ

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ФОЛЬКЛОРНО-ДІАЛЕКТОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

(I курс, 2-й семестр)

Розробники: Руснак Н. О. – доктор філологічних наук, професор кафедри сучасної української мови
Костик В. В. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури

Профайли викладача (-ів)

https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=ABWy0wAAA AJ&view_op=list_works

E-mail: n.rusnak@chnu.edu.ua
v.kostyk@chnu.edu.ua

1. Метою фольклорно-діалектологічної практики є:

- поглиблення й закріплення теоретичних знань студентів, отриманих в процесі вивчення курсу «Український фольклор», набуття студентами навичок самостійного наукового запису народнопоетичних творів різних жанрів безпосередньо з уст народу, участь у проведенні регіональних фольклорно-етнографічних обстежень території;
- застосовування відомостей з курсу «Діалектологія української мови» на практиці; з'ясувати діалектне членування Північної Буковини; самобутність рідної говірки: її специфічні риси на всіх мовних рівнях.

2. Пререквізити. Український фольклор. Діалектологія української мови .

3. Результати навчання. Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати загальні та спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі середньої освіти, пов'язані з методикою викладання української мови та літератури в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає впровадження інновацій.

Загальні компетентності

ЗК 1. Уміння вільно і грамотно здійснювати усну й письмову комунікацію українською мовою.

ЗК 2. Здатність критично та відповідально застосовувати інформаційні та комунікаційні технології в практичній діяльності.

ФК 3. Здатність збирати, аналізувати, структурувати, узагальнювати й інтерпретувати інформацію в усній формі та реферувати її письмово; створювати тексти різних стилів і жанрів.

ЗК 4. Здатність до критичного та абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 9. Здатність працювати в команді та самостійно, мотивувати на досягнення мети, створювати психологічно позитивний клімат у колективі.

ЗК 11. Уміння ведення дискусії, здатність здійснювати власне дослідження на належному рівні.

ЗК 12. Здатність до пошуку, оброблення та узагальнення інформації з різних джерел.

Фахові компетентності

ФК 1. Вміння реалізовувати знання з основних понять і концепцій сучасної мовознавчої й літературознавчої науки, вільно оперувати мовознавчим та літературознавчим матеріалом; критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки, виокремлювати й кваліфікувати наукові проблеми в цій галузі.

ФК 2. Вміння брати участь у різних формах наукової комунікації, вести діалог та підтримувати дискусію з фахових питань.

ФК 3. Здатність збирати, аналізувати, структурувати, узагальнювати й інтерпретувати інформацію в усній формі та реферувати її письмово; створювати тексти різних стилів і жанрів.

ФК 4. Здатність використовувати технічні засоби, можливості мережевих програмних систем та інтернет-ресурсів для вирішення теоретичних і практичних завдань у галузі професійної діяльності.

ФК 5. Розуміння особливостей історико-літературного процесу, мовознавчих і літературознавчих термінів та понять, основних закономірностей історичного розвитку української філологічної науки у світовому контексті.

ФК 6. Володіння теоретичними основами аналізу художнього твору; знання принципів, методів, способів і прийомів аналізу художніх творів різних родів і жанрів; вміння здійснювати цілісний, композиційний, проблемно-тематичний та структурно-стильовий аналіз художніх творів та лінгвістичний аналіз текстів різних стилів.

ФК 7. Вміння порівнювати різні літературні явища, стилі; самостійно досліджувати художній текст, застосовуючи різні методи літературознавчого аналізу.

ФК 8. Здатність вільно орієнтуватися в мовознавчих / літературознавчих напрямках і школах, виявляти їхню специфіку та здійснювати науковий аналіз філологічного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

ФК 11. Знання теорій української фонетики, фонології, морфології, лексикології, фразеології, лексикографії, синтаксису; вміння інтерпретувати та обґрунтувати думки різних дослідників з відповідної проблеми.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Вільно володіти українською мовою, вміти послуговуватись нею у професійному спілкуванні.

ПРН 2. Розуміти основні тенденції історичного розвитку українського народу, аргументувати власну позицію щодо дискусійних питань української історії та сучасного суспільного життя.

ПРН 3. Демонструвати розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства.

ПРН 6. Ефективно знаходити необхідну інформацію, послуговуючись різними джерелами, критично оцінювати та інтерпретувати її.

ПРН 12. Організовувати та проводити дискусії на фахові (мовознавчі та літературознавчі), культурологічні та суспільно-політичні теми.

ПРН 14. Аналізувати мовні та літературні явища у їхньому взаємозв'язку і взаємозалежності.

ПРН 15. Застосовувати комплекс здобутих філологічних знань для вирішення професійних завдань.

ПРН 17. Аналізувати мовні одиниці, визначати їх взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН 18. Аналізувати й інтерпретувати художні твори української та зарубіжної літератури й усної народної творчості.

4. Дидактична карта навчальної фольклорно-діалектологічної практики

Змістовий модуль 1. Фіксація текстів

1. Фольклорно-діалектологічна практика як навчальний предмет. Записування народної лірики (історія населеного пункту, у якому велися фольклорні та діалектологічні записи. Коли створений, вихідцями з яких територій. Які міграційні процеси відбувалися пізніше. Характер населення за етнічними, віковими, соціальними критеріями. Паспорт носія. Прізвище, ім'я, по-батькові. Вік. Де народився, якщо змінював місце проживання, то в якому віці. Освіта. Професія. Характер занять).

2. Фіксація народної драми, прози (від кого й коли засвоїв фольклорний репертуар. Як часто виконує фольклорні твори. Кому передає фольклорні твори, хто їх від нього засвоїв. Адреса. Паспорт твору: від кого записаний, ким записаний, коли записаний, як визначає жанр та назву твору виконавець, наукове визначення жанру. Перелік інформантів із вказівкою сторінок, на яких викладено їх репертуар).

Змістовий модуль 2. Упорядкування матеріалів

1. Класифікація записаних текстів.
2. Опрацювання матеріалів.

4.1. Тематика діалектних текстів

№	Назва теми
1	Про родинну обрядовість: весілля, народження дитини, смерть, входуни).
2	Про календарну обрядовість: (весняну, літню, зимову, осінню).
3	Про своє життя
4	Про назву села та його кутків
5	Про господарювання
6	Про ремесла (технологію ремесла)
7	Про цікаві випадки
8	Легенди, казки, жарти, паремії, народні молитви.

5. Система контролю та оцінювання

5.1. Вимоги до звітної документації

1. Записати 40 текстів народно-поетичної творчості (повних текстів календарно-обрядової або родинно-обрядової поезії, ліричних пісень, легенд та переказів, казок, народних оповідань тощо) за зразком:

Основні рекомендації щодо записування фольклорних текстів

1. Ознайомитися із поширеними фольклорними творами, що побутують в обстежуваній місцевості, а також із особливостями проживання і праці її мешканців. Вивчити тамтешню говірку. Розпитати про найкращих виконавців / оповідачів пісень, творів.
2. Якомога швидше встановити довірливі стосунки з виконавцями. Набратися терпіння бути ввічливими при спілкуванні, виявляти повагу до творців і носіїв фольклору, щиро зацікавленість їхнім нелегким життям.
3. Перед фіксацією текстів необхідно пояснити виконавцям мету записування творів.
4. Фольклористу – студенту-практиканту заборонено присвоювати тексти, які записав не він або фальсифікувати тексти.
5. Якщо практикант(ка) переписує тексти із рукописного зошита виконавця чи оповідача, то про це треба зазначити у коментарях до записів.
6. Фольклорні твори треба записувати на звукофіксуючі пристрої (диктофон, телефон та ін.), а потім без жодних змін відтворювати текст на папері. При повторному опитуванні респондента можна вставляти пропущені місця (окремі епізоди, фрагменти), які той (та) пригадав (ла) згодом і вони важливі.
7. Записи проводити тією мовою, якою її виконує виконавець чи

оповідач. Якщо респонденти співають, розповідають румунською, молдавською, польською, німецькою чи іншими мовами, то після оригіналу подати максимально наближений переклад українською.

8. Під час фіксації твору, поцікавитися звідки виконавцеві відомий твір, який він співає, оповідає. Насамперед у тому випадку, коли носій фольклору родом з іншої місцевості.
9. Малозрозумілі діалектні слова потрібно розтлумачити у невеличкому словничку із поясненнями, з'ясувавши у виконавців їх значення.
10. Описати (зафіксувати) особисту манеру виконавця творів: зміну тембру голосу, міміку, жести, окремі елементи гри-драматизації.
11. Записувач повинен фіксувати увесь репертуар виконавця (ців): давні й нові тексти, народні й авторські, і не зважати на критерії їх наукової чи художньої вартості.
12. Кожен зафіксований твір повинен бути паспортизований. Під час записування на електронні носії потрібно надиктувати паспорт твору на плівку.
13. Запитання виконавцеві щодо фіксації творів потрібно ставити чіткі, аби він (вона) міг (могла) зрозуміти, що від них просять. Наприклад, не просити від виконавця, щоб він заспівав баладу чи історичну пісню, а вести мову про «пісню» чи «співанку» (бо далеко не всі респонденти мають розуміння фольклорних жанрів, не мають музичної чи вищої освіти і т. д.). Заготовлені питання треба пам'ятати аби не гаяти час. Під час сеансу записування природно виникають нові питання, до них треба бути готовому практиканту-фольклористу.
14. Якщо матеріали виконаної практики мають додатки, то їх потрібно також паспортизувати.

Зразок паспорта фольклорного твору

1. Дата запису.
2. Місце фіксації творів.
3. Прізвище, ім'я, по батькові виконавця (виці).
4. Рік і місце його (її) народження.
5. Національність опитаного (ї).
6. Освіта і фах виконавця (виці).
7. Прізвище, ім'я, по батькові, навчальний заклад, факультет, спеціальність, група записувача.

2. Записати 25 діалектизмів, визначивши їх тип (ФД – фонетичний діалектизм, СД – словотвірний діалектизм, ЛД – лексичний діалектизм). Тлумачення діалектизмів подають самі діалектоносії (як пояснив мовець, так студент повинен записати). Діалектизми та їх тлумачення відтворити орфографічним варіантом (як чуєте, так записуєте, наголошений голосний позначаємо великою літерою). Напр.: *ПиндИти* (ЛД) – *ну це доганяти, хтос кікає, а ти доганяєш, ну шоб він утік, не обов'язково, шоб його піймав, ну переслідувати. Кікати* (ФД) – *тікати*.

Або 2. Записати лексику, пов'язану з певним ремеслом чи господарською діяльністю (напр., лозоплетінням, видобуванням каменю, піску, вирощуванням помідорів, яблук тощо). Записати 25 мовних одиниць (слів, словосполучень) – пояснити їх літературною мовою.

3. Записати фразеологізми, прислів'я, приказки, віншування, замовляння, загадки, лічилки, народні молитви, які побутують у говірці (діалектне мовлення відтворено орфографічним варіантом).

4. Записати 5 діалектних текстів (зразки діалектного мовлення). Добре, якщо в діалектних текстах містяться фольклорні тексти (наприклад, у розповіді про весілля – весільні пісні, в розповіді про Різдво – колядки тощо). Розповіді діалектоносіїв (діалектні тексти) записати на цифрові носії (аудіозаписи або відеозаписи) (здати диск із аудіозаписами), розшифрувати їх, тобто відтворити діалектні записи у орфографічному варіанті, роздрукувати їх (здати диск із орфографічним варіантом діалектного мовлення), тобто необхідно здати 2 диски (або флешку). Діалектні тексти на будь-яку тему: про своє життя, випадок у селі, про колективізацію, голод, про ремесла, господарську діяльність, про звичаї, обряди (Великдень, Різдво, храмове свято, весілля, похорон, народження дитини) тощо. Діалектоносії повинні бути старшого віку, добре володіти говірковим мовленням. Діалектні тексти повинні бути розлогими.

Кожен текст повинен бути паспортизованим, напр.: *Записано від Ткачук Марії Степанівни, 1938 р.н., закінчила 4 класи середньої школи, мешканки с. Лужани Кіцманського р-ну Чернівецької обл.*

Один текст записати в орфографічному варіанті та в транскрипції. Виписати фонетичні діалектизми, лексичні діалектизми (власне лексичні, семантичні, етнографізми), морфологічні діалектизми, синтаксичні діалектизми.

Отже, у папці (матеріалах діалектологічної практики) у друкованому варіанті повинні бути діалектизми з поясненнями; народні фразеологізми, прислів'я, замовляння, загадки, лічилки, народні молитви; діалектні тексти; 2 електронні носії (аудіозаписи та надруковані тексти).

5.2. Форма підсумкового контролю: захист (диференційований залік).

5.3. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни. Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Критерії оцінювання навчальної фольклорно-діалектологічної практики

Види роботи	Кількість балів (максимальна)
Опрацювання наукової, науково-популярної, довідкової літератури та періодичної преси, в якій подаються відомості про населений пункт	20 балів
Проведення опитування інформаторів за питальником під час практики	20 балів
Фіксація матеріалів практики за допомогою технічних засобів	10 балів
Збирання старовинних речей, предметів побуту	10 балів
Оформлення звітної документації	20 балів
Розробка презентації матеріалів практики	20 балів
Всього	100 балів

6. Рекомендована література

Український фольклор

1. Народні пісні з Волині та Поділля. *Записав та впорядкував Василь Сокіл*. Львів, 2023. 128 с.
2. Сенько І. М. Слухай, сину... *Фольклорні скарби подружжя Марії і Михайла Сеньків із Закарпатського села Келечин у записах їх сина Івана*. Ужгород, 2022. 396 с.
3. Українські колядки і щедрівки. *Зібрав та впорядкував Василь Сокіл*. Львів, 2022. 716 с.
4. Українська фольклористична енциклопедія. *Керівник проекту, науковий редактор, упорядник Василь Сокіл*. Львів, 2018. 808 с.
5. Українська фольклористична енциклопедія: У 2-х т. Т. 1: А-Л. *Упорядник, науковий редактор доктор філол. наук, проф. М. К. Дмитренко*. К., 2018. 740 с.
6. Українська фольклористична енциклопедія: У 2-х т. Т. 2: М-Я. *Упорядник, науковий редактор доктор філол. наук, проф. проф. М. К. Дмитренко*. К., 2020. 688 с.
7. Фольклор українців півночі Молдови: пісні та речитативи. *Записали, упорядкували Надія Пастух та Ольга Харчишин. Нотні транскрипції Анни Черноус, Христини Попович*. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2020. 800 с.
8. Березовський І. П. Українські народні загадки. *Загадки*. К., 1962. С. 7-37.
9. Бойківщина: Історико-етнографічне дослідження. К., 1983. 304 с.
10. Бойко В. Г., Омельченко А. Ф. Пісні літературного походження в українській народній творчості. *Пісні літературного походження*. К., 1978. С. 9-43.
11. Борисенко В. Весільні звичаї та обряди на Україні. К., 1988. 192 с.

12. Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис: у 2 т. К., 1991. Т. 1. 454 с.; Т.2. 447 с.
13. Глушко М. Українські колядки і щедрівки. *Колядки і щедрівки*. К., 1991. С. 5-51.
14. Грицай М. С., Бойко В. Г., Дунаєвська Л. Ф. Українська народнопоетична творчість. К., 1983. 258 с.
15. Грица С. Й. Наймитські та заробітчанські пісні. К., 1975. С. 9-44.
16. Гуцульщина: Історико-етнографічне дослідження. К., 1987. 470 с.
17. Дей О. І. Українська народна поезія календарно-обрядового циклу. *Українські народні пісні: Календарно-обрядова лірика*. К., 1963. С. 3-34.
18. Дей О. І. Соціально-побутові пісні, чумацькі пісні. К., 1976. С. 11-45.
19. Дей О. І. Легенди та перекази. *Легенди та перекази*. К., 1985. С. 7-36.
20. Дей О. І. Драми кохання й молодості в народних баладах. *Балади: Кохання та дошлюбні взаємини*. К., 1987. С. 9-27.
21. Дей О. І. Родинно-побутові балади. *Балади: Родинно-побутові стосунки*. К., 1988. С. 7-22.
22. Дей О. І. Поетика народної пісні. К., 1978. 250 с.
23. Етнографія України. Львів, 1994. 318 с.
24. Закувала зозуленька: Антологія української народної творчості: Пісні, прислів'я, загадки, скоромовки. К., 1988. 606 с.
25. Калинова сопілка: Антологія української народної творчості: Казки, легенди, перекази, оповідання. К., 1989. 615 с.
26. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні. К., 1994. Кн. I. 392 с.; Кн. II. 511 с.
27. Кирчів Р. Етюди до студій над українським народним анекдотом. Львів, 2008. 268 с.
28. Лавров Ф. І. Посібник записувача народної поетичної творчості. К., 1957. 60 с.
29. Мишанич С. В. Біля джерел народної прози. *Народні оповідання*. К., 1983. С. 15-62.
30. Нудьга Г. Народні балади України. *Баладні пісні*. К., 1969. С. 5-53.
31. Павлій П. Д. Героїчна поезія українського народу. *Українські народні думи та історичні пісні*. К., 1955. С. 5-18.
32. Пазяк М. М. Українські прислів'я та приказки: Проблеми пареміології та пареміографії. К., 1984. 202 с.
33. Правдюк О. Методика записування музичного фольклору. К., 1981. 56 с.
34. Правдюк О. А. Народне весілля на Україні. *Весілля: У 2-х кн.* К., 1970. Кн. 1. С. 9-59.
35. Правдюк О. Пісні про рекрутчину та солдатчину. *Рекрутські та солдатські пісні*. К., 1974. С. 9-43.
36. Скуратівський В. Дідух: Свята українського народу. К., 1995. 271 с.
37. Український фольклор: Критичні матеріали. К., 1978. 287 с.
38. Франко І. Вибрані статті про народну творчість. К., 1955. 172 с.
39. Хмільєвська О. М. Суспільно-побутова лірика в українській народній пісенній творчості. *Українські народні пісні: Пісні народно-побутові*. К., 1967. С. 3-22.
40. Шумада Н. С. Пісенні мініатюри українського народу. *Коломийки*. К., 1969. С. 11-43.
41. Яківчук А. Пісні буковинського краю. *Пісні Буковини: Пісенник*. К., 1990. С. 5-17.

1. Герман К. Ф. Атлас українських говірок Північної Буковини. Чернівці: Час, 1995. 414 с.
2. Герман К. Ф. Українські говірки Північної Буковини в історичному та лінгвогеографічному аспекті : Фонетика, фонологія. Чернівці: Рута, 1995. 391 с.
3. Говори української мови: збірник текстів / [уклад.: С. Ф. Довгопол, А. М. Залеський, Н. В. Прилипка ; відп. ред. Т.В. Назарова]. К.: Наук. думка, 1977. 591 с.
4. Гриценко П. Ю. Буковинський ареал як об'єкт лінгвістичного вивчення. *Українська мова на Буковині : матеріали Всеукр. наук. конф., присвяч. 160- річчю від дня народження Юрія Федьковича*, (Чернівці, 13–15 жовтня 1994 р.) / відп. ред. Н. Д. Бабич. Чернівці: Рута, 1994. С. 136–139.
5. Бузинская В. Е. Интонационная система / интонация фразы /в покутскобуковинском говоре / экспериментально-фонетическое исследование / автореф. дис. канд. филол. наук: спец. 10.02.01 „Украинский язык”. Ужгород, 1986. 23 с.
6. Буковинські говірки: хрестоматія діалектних текстів / [уклад.: Н. О. Руснак, Н. В. Гуйванюк, В. Є. Бузинська]. Чернівці : Рута, 2006. 383 с.
7. Герман К.Ф. Походження етноніма „гуцул” та топоніма „Гуцульщина”. *Гуцули буковинського краю : реалії. проблеми, перспективи розвитку*. Вишніця, 1994. С. 111–113.
8. Колісник І.С. Місцева хліборобська лексика буковинських говірок. *Діалектологічний бюлетень* / [відп. ред. Ф.Т. Жилко]. Вип. 8. С. 64–71.
9. Котик Л. Г. Усне діалектне мовлення північної Буковини (словозміна іменників II відміни м'якої і мішаної груп). *Наук. вісн. Чернів. ун-ту*: зб. наук. пр. Чернівці: Рута, 2001. Вип. 117–118. С. 180–186.
10. Леонова М. До характеристики говірок північних районів Буковини. *Наук. зап. Чернів. держ. ун-ту*. Чернівці: ЧДУ, 1958. Т. 31, вип. 7. С. 89–105. 11. Леонова М. Прислівник в буковинських говорах. *Питання історії і діалектології*. Львів, 1961. Кн.2, т. 42, вип. 11. С. 92–103.
11. Леонова М. В. Спільні риси буковинських та інших говірок південно-західного наріччя. *Науч. ежегодник [Чернов. ун-та] за 1959 год*. Черновцы, 1960. С. 204–207.
12. Лимаренко В. До характеристики дієслівних форм у буковинських говірках. *Питання історії і діалектології*. Львів, 1961. Кн.2, т. 42, вип. 11. С. 87–92. 14.
13. Лук'янюк К.М. Пряма суфіксація іноземних основ і суміжні з нею у буковинських говірках // Тези доп. міжвуз. ювілейної наукової конф., присвяч. 25-річчю возз'єднання Північної Буковини з Українською РСР. Чернівці, 1965. С. 148–150.
14. Лук'янюк К. М. Словотвір відносних прикметників у буковинських говорах. *Розквіт економіки і культури Радянської Буковини*. Львів, 1969. С. 156–160.
15. Лук'янюк К. М. Стилїстичні властивості суфікса в буковинських говірках. *Питання стилістики української мови в її взаємозв'язку з іншими слов'янськими мовами*. Чернівці, 1963. С. 97–99.
16. Лук'янюк К. Суфіксальний словотвір прикметників у буковинських говірках. *Питання історії і діалектології*. Львів, 1961. Кн. 2, т. 42, вип. 11. С. 103–118.
17. Недільський П. М. Власне обставини місця в буковинських говірках. *Актуальні питання суспільних наук, історії, філології*. Львів, 1974. С. 87–91.
18. Недільський П. М. Придієслівні конструкції з об'єктним значенням у буковинських говірках. *Структура і розвиток українських говірок на сучасному етапі: тез. доп. і повідомл. XV Республіканської діалектологічної наради*. Житомир, 1983. С.145–146.
19. Прилипка Н. П. Темпоральні прислівники в буковинських говірках. *Українська мова на Буковині: матеріали Всеукр. наук. конф., присвяч. 160- річчю від дня народження Юрія Федьковича*, (Чернівці, 13–15 жовтня 1994 р.). Чернівці: Рута, 1994. С. 30–31.

20. Прокопенко В. Назви одягу, взуття та головних уборів у буковинських говірках. *Питання історії і діалектології*. Львів, 1961. Кн. 2, т. 42, вип. 11. С. 45–62.
21. Прокопенко В. А. Назви спорідненості та свояцтва в буковинських говірках. *Наук. зап. Чернів. держ. ун-ту*. Чернівці: ЧДУ, 1958. Т. 31, вип. 7. С. 139–153.
22. Прокопенко В. А. Семантичні діалектизми в буковинських говірках. *Тези доп. XII наукової сесії Чернів. держ. ун-ту. Серія філологічних наук*. Чернівці, 1966. С. 3–6.
23. Руснак Н. О. Діалектний текст як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Наук. вісн. Чернів. ун-ту: зб. наук. пр.* Чернівці, 2003. Вип. 170–171. С. 42–48.
24. Слинько І. І. Із спостережень над синтаксисом буковинських говорів. *Тези доповідей міжвуз. наук. конф., присвяч. 25-річчю возз'єднання Північної Буковини з УРСР*. Чернівці, 1965. С. 151–153.
25. Юрценюк В. З історії вивчення простих речень буковинської говірки. *Наук. вісн. Чернів. ун-ту: зб. наук. пр.* Чернівці: Рута, 2007. Вип. 321–322. С. 326–334.
26. Карпенко Ю. А. Деякі назви культурних рослин у буковинських говірках. *Наук. зап. Чернів. держ. ун-ту*. Чернівці: ЧДУ, 1958. Т. 31, вип. 7. С. 105–121.

Інформаційні ресурси

Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Атлас_української_мови

Режим доступу: [petrovkabook.zakupka.com > 185609612-atlas-ukrainskoyi-movy-v-treh-tomakh/](http://petrovkabook.zakupka.com/185609612-atlas-ukrainskoyi-movy-v-treh-tomakh/) Атлас української мови. В трьох томах.

Режим доступу : [http://lemko.org/pdf/mamoT. Ванько Ю. Карпатськы русиньскы діалекты.](http://lemko.org/pdf/mamoT.%20Vanyko%20Iu.%20Karpatsky%20rusynsky%20dialekty.pdf)

Режим доступу: www.rusynacademy.sk/rusynski/rusyn_jazyk.html#Карпатськы_русиньскы_діалекты. Режим доступу : <http://nte.etnolog.org.ua/zmist/2018/N1/5>.

Белей Л. Русинська мова на теренах центральної Європи.

Режим доступу: [https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/24258/1/Леся%20ХО МЧАК. Леся Хомчак. До функціонування надсянських говірок в умовах білінгвізму.](https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/24258/1/Леся%20ХО%20МЧАК.Леся%20Хомчак.До%20функціонування%20надсянських%20говірок%20в%20умовах%20білінгвізму.pdf)

Режим доступу: [http://dspace.uzhnu.edu.ua/native_word/wp-content/uploads/2016/04/2012- В. Грещук, В. Грещук Наддністрянський діалект у мові новел та оповідань Богдана Голода.](http://dspace.uzhnu.edu.ua/native_word/wp-content/uploads/2016/04/2012-%20В.Грещук,В.Грещук.Наддністрянський%20діалект%20у%20мові%20новел%20та%20оповідань%20Богдана%20Голода.pdf)

Режим доступу: <http://www.volynpost.com/news/150605-vandity-karabkatysiatelebendatyn-pevnychna-volynska-govirka> Гвандіти, карабкатися, телебендати: незвична волинська говірка.

Режим доступу: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/229>

Н. Коваленко. Лексика подільських говірок у «Словарі української мови» Б. Грінченка.

Режим доступу: <https://www.nasze-slowo.pl/yak-boykayut-boyki> Як «бойкають» бойки.

Режим доступу: <https://varosh.com.ua/projects/zakarpatskyj-dialekt-shho-cze-takeyak-vin-vynyk-ta-chomu-vazhlyvo-yogo-beregty/> «Закарпатський діалект»: що це таке, як він виник та чому важливо його берегти.

Режим доступу: [https://www.wikizero.com/uk/ Західнополіський говір.](https://www.wikizero.com/uk/Західнополіський_говір)

Режим доступу: [https://www.wikizero.com/uk/ Східнополіський говір.](https://www.wikizero.com/uk/Східнополіський_говір)

Режим доступу: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um169.htm> Слобожанський говір. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um169.htm>

Король О. С. Степовий говір південно-східного наріччя української мови. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/42975879>.

Т. Щербина. Походження говірок середньонаддніпряньського-степового порубіжжя у світлі ареалогії.

Режим доступу: <http://jvestnik-b.donnu.edu.ua/article/view/2568>. Мартинова Г. І.

Інтерпретація етнофразем у діалектному тексті.

II. ВИРОБНИЧІ ПРАКТИКИ

ЗМІСТ ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

(III курс, 6-й семестр, 4 тижні)

Розробник: Струк Іванна Михайлівна – кандидат філологічних наук, асистент кафедри сучасної української мови.

Профайл викладача:

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=GDnOJWkAAAAJ&hl=uk>
http://philology.chnu.edu.ua/?page_id=196

E-mail: iv.struk@chnu.edu.ua

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Ознайомлювальну педагогічну практику студентів організовують деканат філологічного факультету та кафедра сучасної української мови на підставі наказу по університету. Безпосереднє керівництво ознайомлювальною практикою студентів здійснюють керівники практики – викладачі випускових кафедр.

Перед початком практики з групою студентів III курсу проводять настановні збори, на яких студентів ознайомлюють із завданням та змістом практики, а також порядком її проходження.

Під час практики студенти організовують свою діяльність відповідно до вимог Статуту школи, дотримуються Правил внутрішнього розпорядку ЗЗСО, виконують розпорядження адміністрації закладів загальної середньої освіти й керівників практики. Беруть участь у навчальній, методичній, позакласній та інших видах роботи школи.

Для виконання програми практики, реалізації її завдань та проведення окремих видів навчально-виховної роботи з учнями студенти закріплюються за певними класами та вчителями української мови певної школи. Щотижневе навантаження студента становить 6-8 годин робочого часу.

Режим роботи студентів-практикантів визначається керівниками практики. Усі студенти повинні приходити в школу не пізніше, як за 15 хвилин до початку занять у своєму класі, час перебування в школі визначається змістом та планом проведення практики.

До робочого часу практиканта входить спостереження за роботою вчителів української мови та учнів, ведення щоденника практики, самостійне вивчення методичної літератури, добір дидактичних матеріалів, консультації з вчителем і методистом тощо. Студент, робота якого визнана незадовільною, вважається студентом, що не виконав навчальний план семестру. За рішенням

деканату факультету для нього може бути призначено повторне проходження практики без відриву від навчальних занять в університеті.

Ознайомлювальна практика завершується підсумковою конференцією, на якій студенти презентують звіт про проходження ознайомлювальної практики, викладачі оцінюють результати їхньої роботи.

2. Метою ознайомлювальної педагогічної практики є забезпечення практичного пізнання студентами закономірностей професійної діяльності та оволодіння способами її організації, вміння вирішувати конкретні методичні завдання згідно з умовами педагогічного процесу; виховання у студентів потреби систематично поновлювати свої знання і творчо застосовувати їх у практичній діяльності; оволодіння студентами сучасними методами, прийомами і формами організації навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі; формування у них професійно-педагогічної компетентності, позитивної мотивації педагогічної діяльності; оволодіння студентами первинними навичками професійної діяльності.

У межах ознайомлювальної педагогічної практики студенти зможуть засвоїти особливості навчального процесу в закладах загальної середньої освіти, зв'язок теоретичних знань фахових дисциплін з реальним педагогічним процесом; передовий педагогічний досвід вчителів-словесників; сучасні досягнення навчально-виховної роботи в школі, інноваційні форми та методи проведення уроків з української мови. Перебування на практиці в ЗЗСО допоможе навчитися студентам складати плани-конспекти окремих уроків та серії уроків за темою з урахуванням різних умов навчання і рівня підготовки учнів; визначати мету та завдання кожного уроку з урахуванням етапу навчання; обирати раціональні методи і прийоми досягнення зазначеної мети уроку; урахувати вікові особливості учнів відповідно до етапу навчання; визначати типи вправ та послідовність їх виконання згідно з етапами оволодіння мовленнєвими уміннями та навичками, а також з урахуваннями труднощів засвоєння навчального матеріалу і рівня підготовки учнів; використовувати реальні та проектувати навчальні мовленнєві ситуації, а також відповідний їм мовленнєвий матеріал для сприймання і засвоєння мовних одиниць, що вивчаються, та їх застосування в мовленнєвій діяльності; проектувати і створювати необхідні наочні посібники і технічні засоби навчання для проведення уроків; складати план позакласної роботи з української мови; складати план та сценарій позакласного заходу з української мови; здійснювати наукові пошуки в галузі фахових дисциплін.

3. Пререквізити. Теоретичною базою проходження ознайомлювальної педагогічної практики є навчальні курси: «Сучасна українська мова: фонетика»; «Сучасна українська мова: лексикологія», «Сучасна українська

мова: морфеміка і словотвір», «Сучасна українська мова: морфологія»; «Практикум з української мови».

4. Результати навчання:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати загальні та спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі середньої освіти, пов'язані з методикою викладання української мови та літератури в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає впровадження інновацій.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Уміння вільно і грамотно здійснювати усну й письмову комунікацію українською мовою.

ЗК 2. Здатність критично та відповідально застосовувати інформаційні та комунікаційні технології в практичній діяльності.

ЗК 5. Здатність розвивати творче мислення, потребу в постійному інтелектуальному самовдосконаленні, зокрема довибудовування та втілення власної стратегії навчання упродовж життя (навчання та самоосвіта), коригування власної професійної діяльності в контексті основних професійних вимог до вчителя.

ЗК 7. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 8. Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі. Здатність використовувати інновації в професійній діяльності. Здатність застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

ЗК 9. Здатність працювати в команді та самостійно, мотивувати на досягнення мети, створювати психологічно позитивний клімат у колективі.

Фахові компетентності:

ФК 4. Здатність використовувати технічні засоби, можливості Мережевих програмних систем та інтернет-ресурсів для розв'язання теоретичних і практичних завдань у галузі професійної діяльності.

ФК 14. Вміти застосовувати фахові знання, обирати методи і засоби навчання з педагогіки, психології, методики української мови та літератури, спрямовані на розвиток здібностей здобувачів освіти з урахуванням їх індивідуальних і вікових особливостей, міжособистісних взаємин, усвідомлення рівних можливостей і гендерних питань для забезпечення мотивувального, розвивального та інклюзивного освітнього простору.

ФК 15. Проєктувати та організовувати навчальний процес на рівні курсу, розділу, теми, уроку, педагогічної ситуації; проведення позакласної та факультативної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах різних типів; засвоєння основних напрямів розвитку сучасної методичної думки.

ФК 16. Розуміння змісту і принципів побудови програм з української мови та літератури; особливостей підручників та навчальних посібників; уміння підбирати навчально-методичні матеріали для проведення занять.

ФК 17. Знання особливостей планування роботи з української мови; видів планування; норм оцінювання письмових робіт учнів; типів уроків з української мови та літератури.

ФК 18. Здатність консультувати об'єктів педагогічного впливу (учнів, батьків, громаду) щодо освітніх і культурних проблем, дотримання норм літературної мови, проблем культури мови та мовної політики держави.

ФК 19. Реалізація управлінських функцій у процесі організаційно-методичної, навчально-методичної, науково-дослідної, виховної та інших видах педагогічної діяльності.

ФК 20. Дотримання принципів академічної доброчесності.

ФК 21. Знання та розуміння професійної діяльності вчителя, здатність оцінювати інформацію для виявлення педагогічних проблем й ухвалення рішень щодо їх усунення.

ФК 22. Здатність організовувати навчально-виховний процес.

ФК 23. Знати основи й категорії педагогіки, закономірності психічного розвитку і пізнавальної діяльності людини, психологічні основи навчання й виховання.

5. Програмні результати навчання:

ПРН 1. Вільно володіти українською мовою, вміти послуговуватись нею у професійному спілкуванні.

ПРН 7. Застосовувати в педагогічній діяльності новітні технології, програмне забезпечення й сучасні технічні засоби навчання.

ПРН 8. Систематично підвищувати рівень своєї професійної діяльності, продуктивно організовувати процес самонавчання та самовдосконалення.

ПРН 9. Аналізувати, систематизувати та поширювати передовий педагогічний досвід.

ПРН 10. Застосовувати набуті знання під час вирішення педагогічних, навчально-виховних і науково-методичних завдань з урахуванням вікових й індивідуально-типологічних, соціально-психологічних особливостей учнівських колективів і конкретних педагогічних ситуацій.

ПРН 11. Застосовувати різноманітні методи і форми навчання, сучасні прийоми керівництва навчальною, суспільною і творчою діяльністю учнівських колективів.

ПРН 12. Організовувати та проводити дискусії на фахові (мовознавчі та літературознавчі), культурологічні та суспільно-політичні теми.

ПРН 15. Застосовувати комплекс здобутих філологічних знань для

розв'язання професійних завдань.

6. Опис навчальної дисципліни

6.1. Загальна інформація

Кількісні характеристики		Напрямок, освітньо-кваліфікаційний рівень	Якісна характеристика
Семестр	6	Напрямок підготовки: 014.01 „Середня освіта (українська мова та література)” Бакалавр	Практична підготовка. Вид контролю: 6 семестр – залік
Кількість кредитів ECTS	8		
Залікових модулів	2		
Змістових модулів Загальна кількість годин	240		

6.2. Дидактична карта ознайомлювальної практики

6.2.1. Навчальна робота:

1.	участь у настановчих зборах й організаційних заняттях в університеті та закладі загальної середньої освіти;
2	ознайомлення зі специфікою діяльності школи;
3	вивчення системи роботи вчителя української мови;
4	ознайомлення з календарними планами та планами позакласної і позашкільної роботи;
5	організація різних видів діяльності (навчально-пізнавальної, предметно-пошукової, громадської, ігрової та ін.);
6	відвідування уроків в школі, вчителів-словесників для накопичення педагогічного досвіду;
7	моделювання уроків та їх аналіз;
8	аналіз вправ, які використовує вчитель на уроці, визначення форми взаємодії вчителя й учнів під час виконання вправ та оцінка їх ефективності;
9	визначення прийомів активізації пізнавальної діяльності учнів на етапі засвоєння нових знань;
10	ознайомлення з методами та прийомами, які використовує вчитель під час пояснення нового навчального матеріалу;

11	спостереження за використанням на уроці засобів навчання. Аналіз використання наочності та дидактичних ігор на уроці, обґрунтування їх доцільності та ефективності;
12	аналіз конфліктних ситуації на уроці;
13	вивчення досвіду роботи вчителів української мови;
14	виокремлення етапів уроку, визначення завдань та змісту кожного з них;
15	визначення видів контролю за навчальними досягненнями учнів;

6.2.2. Виховна робота:

1	відвідування й аналіз позакласних заходів, участь у їх проведенні;
2	вивчення психології учнів і складання психолого-педагогічної характеристики;
3	участь у підсумкових заходах з педагогічної практики: засіданнях «Круглого столу», науково-практичній конференції;
4	вивчення вікових та індивідуальні особливості школярів: нахилів, організованість, ставлення до навчання, рівня оцінки та самооцінки, вподобань, мотивів діяльності, місця учня в колективі, ставлення до однокласників;
5	визначення шляхів та засобів впливу на учня у процесі навчання і виховання;
6	забезпечення охорони здоров'я та фізичного розвитку дітей, використання ігрових видів діяльності;
7	проведення бесід з метою виховання і організації самостійної навчальної діяльності.

7. Система контролю та оцінювання

7.1. Звітна документація студента-практиканта

В одно-, двотижневий термін після закінчення практики студент зобов'язаний подати керівнику практики звітну документацію, яка містить:

- 1) Звіт студента-практиканта про проходження ознайомлювальної практики.
- 2) Щоденник ознайомлювальної практики, у якому відображено:
 - детальний опис кожного дня практики;
 - спостереження й аналіз уроків, проведених учителем-класоводом;
 - спостереження й аналіз виховних заходів, проведених учителем-класоводом;
 - опис і аналіз педагогічних ситуацій;
 - план і зміст виступу перед батьками (тема за вибором);
 - інформаційний та дидактичний матеріал для проведення виховного заходу з однієї із запропонованих тем.

Після закінчення ознайомлювальної практики проводиться підсумкова конференція

7.2. Форма підсумкового контролю: захист.

8. Критерії оцінювання результатів навчання з ознайомлювальної практики.

№ п/п	Зміст виконаної роботи студентом-практикантом	Максимальна кількість балів
1	Звіт студента-практиканта про проходження педагогічної практики.	5
2	Змістовне наповнення щоденника	10
3	Спостереження й аналіз уроків, проведених учителем-класоводом	15
4	Спостереження й аналіз виховних заходів, проведених учителем-класоводом	15
5	Опис і аналіз педагогічних ситуацій	15
	План і зміст виступу перед батьками (тема за вибором).	10
	Інформаційний та дидактичний матеріал для проведення виховного заходу з однієї із запропонованих тем.	10
6	Якість та креативність звітної документації	5
7	Захист звіту	15
ЗАГАЛЬНА СУМА БАЛІВ		100

А (90-100 – відмінно) – усі завдання практики виконано в повному обсязі, звіт оформлено за всіма вимогами і подано у встановлений термін. Виявлено вміння налагоджувати стосунки з учнями та вчителями, продемонстрована активність та ініціативність у процесі проходження практики.

В (80-89 – дуже добре) – завдання виконані правильно, але недостатньо повно, звіт оформлено за всіма вимогами і подано у встановлений термін. Виявлено вміння налагоджувати стосунки з учнями та вчителями. Практикант уміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, не виявляє творчість, частково контролює власні навчальні дії.

С (70-79 – добре) – завдання практики виконано, але неповно, у ході виконання завдань допускалися незначні помилки. Практикант уміє наводити

окремі власні приклади на підтвердження певних думок, шаблонно застосовує вивчений матеріал. Звітна документація оформлена згідно з вимогами.

D (60-69 – задовільно) – завдання практики виконано в неповному обсязі, але неповно, у ході виконання завдань допускалися помилки. Звітна документація недооформлена або оформлена з помилками. В оформленні щоденника допущено грубі неточності.

E (50-59 – достатньо) – завдання з помилками. Усі завдання практики виконувалися, але допущені неточності. Звітна документація оформлена неповно, з помилками. Щоденник недооформлено.

F, FX (1-49 – незадовільно) – завдання практики не виконано або виконано в неповному обсязі. Звітна документація недооформлена або оформлена з помилками. Виявлені проблеми встановлення контакту з педагогічним колективом, учнями, не сформовані вміння проводити відповідні види педагогічної діяльності.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	зараховано
Добре	B (80-89)	зараховано
	C (70-79)	зараховано
Задовільно	D (60-69)	зараховано
	E (50-59)	зараховано
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

10. Рекомендована література

10.1.Базова (основна)

1. Дороз В. Ф. Методика навчання української мови в загальноосвітніх закладах. Київ, 2008. 386 с.
2. Інформаційно-комунікаційні технології в педагогічній освіті: навчальний посібник / за наук. ред. О.М. Пехоти, Т.В. Тихонові. Миколаїв, 2013. 252с.
3. Каніболоцька О. А. Інновації в методиці: інтерактив, портфоліо, презентації. збірник наукових праць. Запоріжжя, 2007. 150 с.

4. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / кол. авт. за ред. М. І. Пентилюк: С. О. Караман, О. В. Караман, О. М. Горошкіна. Київ, 2014. 400 с.
5. Методика навчання української мови: поточний та модульний контроль. Тести. Контрольні роботи / кол. авторів за ред. М. Пентилюк. Київ, 2012. 232 с.
6. Пентилюк М. І., Окуневич Т. Г. Сучасний урок української мови. Харків, 2007. Вип. 7 (44). 176 с.
7. Пометун О., Пирожено Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ : «А.С.К.», 2005. 192с.
8. Рускуліс Л. В. Методика навчання української мови у схемах, таблицях, коментарях: навч. посіб. для студ. вищ. навч. зал.. Київ, 2008. 112 с.
9. Семенов О. М. Фахова практика вчителя-словесника: навчальний посібник / О. М. Семенов, Л. О. Базиль, Т. І Дятленко. Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2011. 496 с.

10.2. Додаткова література

1. Донченко Т. К. Організація навчальної діяльності на уроках рідної мови: посіб. для вчителів і студентів. Київ, 1995. 264 с.
2. Купцова В. В. Посібник гімназиста з української мови. Навчальне видання. Видання 3-є, доповнене. Миколаїв, 2012. 163 с.
3. Палихата Е. Рідна мова. Уроки усного діалогічного спілкування. 5–9 класи. Матеріали факультативних занять з діалогічного мовлення. 8-9 класи: кн. для вчителя. Тернопіль, 2002. 143 с.
4. Пентилюк М., Горошкіна О., Нікітіна А. Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови. *Українська мова і література в школі*. 2006. № 1. С. 15–20.
5. Перспективні педагогічні технології в шкільній освіті : навч. посіб. / за заг. ред. С. П. Бондар]. Рівне, 2003. 200 с.
6. Пехота О. М., Кіктенко А. З., Любарська О. М. Освітні технології: навч.-метод. посібн. Київ, 2001. 256 с.
- Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посіб. / Кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк. Київ: Ленвіт, 2015. 320 с.

10.3. Електронні інформаційні ресурси

1. Словник української мови в 11 томах / Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР. Київ, 1970–1980. Режим доступу: <http://sum.in.ua/>
2. Словник української мови. У 20-ти т. / Український мовно-інформаційний фонд НАН України; за ред. В. М. Русанівського. Київ, 2010. Режим доступу: <https://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=1&page=0>
3. Український правопис. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>
4. <http://gra-sonyashnyk.com.ua> – українознавчий конкурс «Соняшник».
5. <http://www.uclever.com> – конкурс «Патріот» (українське мовознавство)
6. <http://www.teacherjournal.com.ua> – Учительський онлайн журнал.
7. <http://metodportal.net> – Методичний портал. Спеціалізований ресурс, призначений для вчителів.
8. <http://osvita.ua> – освітній сайт для вчителів.
9. <http://ostriv.in.ua> – Острів знань
10. <http://www.konспект.org.ua> – матеріали на допомогу вчителю-практику.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ (IV курс, 8-й семестр)

Розробник: Максим'юк Оксана Василівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри сучасної української мови.

Профайл викладача:

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=jGASEwYAAAAAJ&hl=uk&oi=ao>
<https://cutt.ly/v9rBVz5>

Електронна адреса: o.maksymiuk@chnu.edu.ua

1. Анотація. Практика студентів є невід'ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки майбутнього вчителя української мови та літератури й спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, набуття і удосконалення практичних навичок і умінь, формування та розвиток у студентів професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах конкретної професійної ситуації, оволодіння сучасними методами, формами організації праці, знаряддям праці в галузі їхньої майбутньої спеціальності (українська мова та література), визначених освітньо-кваліфікаційною характеристикою підготовки фахівців відповідного напрямку (035 Філологія). Практика студентів передбачає безперервність і послідовність її проведення при одержанні потрібного достатнього обсягу практичних умінь і знань відповідно до ОР «Бакалавр». Виробнича педагогічна практика на IV курсі є другим етапом набуття студентами шкільного досвіду, зокрема в ролі вчителя української мови та літератури. Студенти проходять практику з відривом від навчального процесу – 4 тижні у 8-му семестрі. Практика відбувається в закладах загальної середньої освіти, які визначені базами практики відповідно до Угоди про співпрацю між Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича та Департаментом освіти й науки Чернівецької міської ради.

2. Мета педагогічної практики: забезпечити студентам фундаментальну теоретичну і практичну підготовку для набуття здатності виконувати професійні завдання і обов'язки науково-дослідницького та інноваційного характеру в галузі української філології, педагогіки та методики середньої освіти; набуття здатності до самостійної науково-педагогічної діяльності; можливість продовження навчання за програмою магістра; а також сформувати у студентів необхідні вміння та навички навчання української мови і літератури в закладах загальної середньої освіти на основі здобутих знань з усіх філологічних та гуманітарних дисциплін. Реалізація мети здійснюється на основі всебічного аналізу теоретичних та практичних здобутків методики навчання філологічних дисциплін у школі. Основне завдання полягатиме у виробленні педагогічної концепції навчання

української мови і літератури, яка розширить межі змісту всіх дисциплін мовно-літературознавчого циклу, наповнить їх важливою сучасною інформацією, що слугуватиме успішному засвоєнню нового матеріалу. Також здобувач вищої освіти знайомиться зі специфікою роботи з дітьми з особливими потребами.

Програма виробничої педагогічної практики з української мови та літератури складена на основі Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (2020), яке розроблене відповідно до Закону України «Про освіту» № 2145 – VIII від 05.09.2017 р., Закону України «Про вищу освіту» № 1556 – VII від 01.07.2014 р., положення «Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93 (зі змінами), листів Міністерства освіти і науки України від 07.02.09 р. 1/9-93 «Про практичну підготовку студентів», рекомендацій про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, розроблених Державною науковою установою «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» у 2013 році.

Програму розроблено відповідно до реформи МОН України «Нова українська школа», яка передбачає створення школи, де діти будуть навчатися через діяльність, у якій буде комфортно навчатись і яка буде давати школярам не тільки знання, а й вміння застосовувати їх у житті.

3. Пререквізити. Цикл курсів з сучасної української мови та літератури, методики викладання української мови та літератури в ЗЗСО, методики викладання граматики української мови, педагогіки, педагогічної майстерності, психології.

4. Результати навчання.

Критерієм якості підготовки випускників вищих педагогічних навчальних закладів виступає низка **компетентностей**:

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 5. Здатність розвивати творче мислення, потребу в постійному інтелектуальному самовдосконаленні, зокрема до вибудовування та втілення власної стратегії навчання упродовж життя (навчання та самоосвіта), коригування власної професійної діяльності в контексті основних професійних вимог до вчителя.

ЗК 8. Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі. Здатність використовувати інновації у професійній діяльності. Здатність застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

ЗК 9. Здатність працювати в команді та самостійно, мотивувати на досягнення мети, створювати психологічно позитивний клімат у колективі.

Фахові компетентності (ФК):

- ФК 2.** Вміння брати участь у різних формах наукової комунікації, вести діалог та підтримувати дискусію з фахових питань.
- ФК 13.** Здатність підпорядковувати стиль свого мовлення до відповідних комунікативних умов, дотримуватись вимог літературної мови та доречно застосовувати її засоби виразності.
- ФК 14.** Вміти застосовувати професійно-профільні знання, узгоджувати фахову стратегію і тактику, обирати методи й засоби навчання з педагогіки, психології, методики української мови та літератури, спрямовані на розвиток здібностей здобувачів освіти з урахуванням їх індивідуальних і вікових особливостей, міжособистісних взаємин, усвідомлення рівних можливостей і гендерних питань для забезпечення мотивувального, розвивального та інклюзивного освітнього простору.
- ФК 15.** Проектувати та організовувати навчальний процес на рівні курсу, розділу, теми, уроку, педагогічної ситуації; проведення позакласної та факультативної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах різних типів; засвоєння основних напрямів розвитку сучасної методичної думки.
- ФК 16.** Розуміння змісту й принципів побудови програм з української мови та літератури; особливостей підручників та навчальних посібників; вміння підбирати навчально-методичні матеріали для проведення занять.
- ФК 17.** Знання особливостей планування роботи з української мови; видів планування; норм оцінювання письмових робіт учнів; типів уроків з української мови та літератури.
- ФК 18.** Здатність консультувати об'єктів педагогічного впливу (учнів, батьків, громаду) щодо освітніх і культурних проблем, дотримання норм літературної мови, проблем культури мови та мовної політики держави.
- ФК 21.** Знання та розуміння професійної діяльності вчителя, здатність оцінювати інформацію для виявлення педагогічних проблем й ухвалення рішень щодо їх усунення.
- ФК 22.** Здатність організовувати навчально-виховний процес.
- ФК 23.** Знати основи й категорії педагогіки, закономірності психічного розвитку й пізнавальної діяльності людини, психологічні основи навчання й виховання.

Програмними результатами навчання (ПРН) для педагогічної практики є:

- ПРН 7.** Застосовувати в педагогічній діяльності новітні технології, програмне забезпечення й сучасні технічні засоби навчання.
- ПРН 9.** Аналізувати, систематизувати та поширювати передовий педагогічний досвід.

ПРН 10. Застосовувати набуті знання під час вирішення педагогічних, навчально-виховних і науково-методичних завдань з урахуванням вікових й індивідуально-типологічних, соціально-психологічних особливостей учнівських колективів і конкретних педагогічних ситуацій.

ПРН 11. Застосовувати різноманітні методи і форми навчання, сучасні прийоми керівництва навчальною, суспільною і творчою діяльністю учнівських колективів.

ПРН 15. Застосовувати комплекс здобутих філологічних знань для вирішення професійних завдань.

ПРН 23. Володіти методикою майстерного викладання української мови та літератури в загальноосвітніх школах, методикою виховної роботи, технологією організації творчої діяльності учнівського колективу.

ПРН 24. Аналізувати індивідуальні навчальні особливості учнів під час планування навчання, враховувати особливі освітні потреби різних категорій учнів.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Кількісні характеристики		Напрямок, освітньо-кваліфікаційний рівень	Якісна характеристика
Семестр	6	Напрямок підготовки: 014.01 „Середня освіта (українська мова та література)” Бакалавр	Практична підготовка. Вид контролю: 6 семестр – залік
Кількість кредитів ECTS	14		
Залікових модулів			
Змістових модулів	4		
Загальна кількість годин	420		

5.2. Зміст виробничої педагогічної практики

Зміст виробничої педагогічної практики має бути максимально наближений до реальної професійної діяльності вчителя української мови й літератури та класного керівника. Він охоплює такі напрями педагогічного процесу: навчальний, методичний, виховний і науково-дослідницький. Виробнича педагогічна практика здійснюється для освітньо-кваліфікаційного рівня *бакалавр* у 5-9 класах ЗЗСО.

Навчальна робота

- ознайомлення з навчальним закладом відповідного типу (загальноосвітньої, ліцей), із завданнями й основними напрямками роботи навчального закладу на сучасному етапі, зі шкільною документацією (планами навчально-виховної роботи школи, класного керівника, тематичними, поурочними планами учителів-предметників, гуртків, факультативів, спортивних секцій);
- вивчення та аналіз класної документації, ознайомлення зі змістом та структурою класного журналу, особистих справ учнів, щоденників школярів, розкладом уроків;
- складання індивідуального плану роботи на період практики та погодження його з учителем-словесником та класним керівником (графік проведення власних уроків та позакласних заходів);
- вивчення особового складу обраного класу, рівня успішності школярів у закріпленому класі, бесіди з класним керівником, учителями-предметниками, психологом та ін.;
- відвідування та аналіз уроків вчителів-словесників, всіх предметників у своєму класі та студентів-практикантів;
- розробка планів-конспектів уроків з предмета та їх проведення. Відповідно до робочої програми практики студент зобов'язаний провести 10 уроків з української мови та 10 уроків з української літератури.

Методична робота

- ознайомлення з особливостями викладання української мови в навчальному закладі, з роботою методичного об'єднання вчителів-словесників в ЗЗСО;
- ознайомлення з організацією роботи кабінетів української мови, української літератури та наявними в них наочними посібниками, обладнанням, програмним забезпеченням;
- ознайомлення й вивчення методичної системи роботи вчителя української мови, науково-методичною проблемою, над якою працюють вчителі. Відвідування і аналіз різних типів уроків, форм перевірки знань учнів, методів і форм подачі матеріалу, застосування наочності і її ефективності;
- планування та відвідування уроків учителів-словесників у закріпленому класі;
- планування та підготовка студентів разом з методистом від кафедри та вчителем української мови до проведення пробних уроків. Вивчення тематичних планів роботи вчителя української мови в цьому класі, ознайомлення з розділами шкільної програми, які вивчаються під час проходження практики, зі змістом навчального матеріалу в підручнику, розробка планів-конспектів пробних уроків з української мови;
- проведення студентами пробних уроків. Науково-методичний аналіз проведених пробних уроків;
- планування та підготовка студентів разом з методистом від кафедри та вчителем української мови до проведення залікових уроків. Розробка планів-конспектів залікових уроків з української мови та літератури;

- проведення студентами залікових уроків. Науково-методичний аналіз проведених залікових уроків з української мови;
- ознайомлення та участь в організації і проведенні засідань гуртків, факультативів;
- проведення самостійної позаурочної роботи з предмета (тижні української мови, вечори (ранки), бесіди, конференції, диспути, вікторини, ігри, екскурсії, брейн-ринги, випуск стіннівок тощо);
- проведення позакласного заходу з предмета та оформлення плану-конспекту (розробки) цього заходу;
- ознайомлення з портфоліо вчителів, їхніми блогами. Відвідування засідань методичних об'єднань учителів. Ознайомлення з досвідом роботи вчителів з обдарованими учнями, підготовкою до олімпіад, конкурсів МАН;
- ознайомлення з науково-методичною літературою з питань інноваційних технологій при викладанні української мови, взяти участь у засіданнях методичних об'єднань з питань удосконалення навчально-виховної роботи школи.

Виховна робота

- вивчення вікових та особистісних особливостей учнів, рівня розвитку колективу класу;
- ознайомлення з планом виховної роботи класного керівника, його документації;
- планування та підготовка студентів разом з методистом педагогіки і класним керівником до проведення пробних класних виховних заходів. Розробка сценарію пробних класних виховних заходів;
- планування та підготовка студентів разом з методистом педагогіки і класним керівником до проведення залікового класного виховного заходу. Розробка плану-конспекту залікового класного виховного заходу;
- підготовка матеріалу для написання психолого-педагогічної характеристики класу. Спостереження, анкетування, вивчення класної документації, співбесіди з учнями та узагальнення накопиченого матеріалу. Вивчення міжособистісних взаємин у класі, ступеню згуртованості колективу, наявність угруповань, виявлення лідерів, аутсайдерів за відповідними методиками;
- написання психолого-педагогічної характеристики класу. Аналіз спостережень, анкетування, класної документації, співбесід з учнями та узагальнення накопиченого матеріалу;
- перевірка щоденників учнів і проведення індивідуальної роботи з ними;
- проведення самостійної виховної роботи згідно з планом класного керівника (класні години, бесіди, вікторини, дискусії, екскурсії, КВК тощо);
- планування та підготовка матеріалів до виступу на класних батьківських зборах;
- індивідуальна робота з учнями, бесіди з учителями та батьками.

Науково-дослідницька робота

- виконувати дослідницьку роботу за завданням кафедри;

- узагальнити творчий досвід роботи вчителів української мови та літератури у даній школі;
- підготувати повідомлення чи доповідь за результатами практики на підсумкову конференцію;
- зібрати матеріал для курсової або бакалаврської роботи з методики навчання української мови та сучасної української мови.

Таким чином, зміст педагогічної практики складається з: 1) навчальної роботи; 2) методичної роботи; 3) виховної роботи, 4) профорієнтаційної роботи.

5.3. Дидактична карта навчальної дисципліни

Термін	Навчальні елементи
1-й тиждень (підготовчий етап)	– участь у Настановній конференції з організації практики; - ознайомлення з Положенням про виробничу (педагогічну) практику; - знайомство з педагогічним складом колективу; – ознайомлення з нормативними документами закладу загальної середньої освіти, де організовано виробничу (педагогічну) практику; – складання під керівництвом учителя та керівника практики індивідуального плану роботи на час проходження практики; – ознайомлення з матеріальною базою місця практики; - ознайомлення з чинною програмою для загальноосвітніх навчальних закладів (Українська мова та література 5-9 класи); – ознайомлення з календарно-тематичним планування уроків української мови та літератури, а також планів позакласної роботи; – спостереження за роботою досвідчених учителів ЗЗСО, за структурою та типологією їхніх уроків, за технологією підготовки і проведення уроків різних типів; - ознайомлення з планами гурткової та факультативної роботи в ЗЗСО; - спостереження за методикою застосування сучасних методів та прийомів навчання української мови та літератури на аспектних уроках та уроках розвитку зв'язного мовлення; – спостереження за роботою учнів на уроках із української мови та літератури, визначення психологічних чинників, що впливають на процес їх навчання;

	- вивчення матеріалу про специфіку роботи учителя з учнями з особливими потребами (врахування елементів <i>інклюзії</i>).
2–3-й тижні (організаційно-діяльнісний)	– проходження діяльнісного етапу педагогічної практики у закладі згідно з індивідуальним планом; – підготовка та проведення всіх уроків української мови та літератури за розкладом учителя; – підбір дидактичних матеріалів до проведення залікових уроків з української мови та літератури; – застосування сучасних методів і прийомів навчання на уроках української мови та літератури; - підготовка і проведення уроків із застосуванням ІКТ; – робота над розв’язанням актуальної науково-методичної проблеми, що має безпосередній стосунок до теми курсової роботи; - складання плану та проведення гурткового заняття для учнів 5-9 класів (за вибором); – взаємовідвідування занять і позааудиторних заходів, підготовлених іншими студентами-практикантами; - здійснення аналізу уроків; - складання сценарію та проведення позакласного заходу у 5-9 класах (за вибором) та його аналіз; - спостереження за класом, в якому виконував обов’язки класного керівника та написання психолого-педагогічної характеристики класу; - спостереження за поведінкою та навчанням учнів на уроках та написання психолого-педагогічної характеристики учня; – добір завдань для самостійної та індивідуальної роботи з української мови та літератури для учнів з особливими потребами; - проведення щотижневої години класного керівника; – участь у нарадах, педрадах та батьківських зборах; – проведення виховної бесіди профорієнтаційного спрямування зі студентами.
4-й тиждень і 1-й тиждень після практики (підсумковий етап)	– проведення залікових уроків з української мови та літератури та їх аналіз; – проведення та перевірка самостійних робіт учнів; – підготовка звітних матеріалів за підсумками виробничої педагогічної практики; – підготовка та подання звітної документації керівникові практики для оцінювання;

	– захист матеріалів педагогічної практики на підсумковій конференції або засіданні „круглого столу” на філологічному факультеті або кафедрі.
--	--

Особливості дистанційного проходження педагогічної (виробничої) практики

Дистанційне проходження практики дозволяється студентам за умови переходу баз практики (ЗЗСО) на дистанційну форму навчання учнів (зокрема, у період карантину, пов'язаного з розповсюдженням Covid-19, воєнного часу). У такому випадку, перелік вищезазначених завдань для студентів може бути дещо скорочений та змінений.

Якщо навчання студентів у цей час також здійснюється в дистанційній формі, настановна конференція з практики відбувається в онлайн форматі на платформі Google Meet. Студентів ознайомлюють зі змінами щодо вимог практики та забезпечують усіма необхідними методичними матеріалами в електронній формі. Допуск до практики, індивідуальні консультації та методичні семінари протягом практики групові методисти теж проводять зі студентами дистанційно.

Протягом проходження практики студент повинен тримати постійний дистанційний зв'язок з класним керівником і з учителем української мови та літератури: отримувати індивідуальні консультації, брати зразки необхідної навчальної документації, спостерігати за проведенням музичних онлайн занять з учнями або проводити такі заняття самостійно тощо.

Всю звітну документацію студент оформляє в електронній формі та висилає на університетську електронну пошту групового методиста протягом двох днів після закінчення практики. Підсумкова конференція та іспит студентів з практики відбувається в онлайн форматі на платформі Google Meet чи ZOOM.

6. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Формами й методами контролю є: настановча конференція; самоконтроль студента-практиканта; виконання й оцінювання завдань практики; дистанційні та очні консультації; консультації методиста з адміністрацією закладу; підсумкова конференція.

До обов'язкової підсумкової документації відносять:

- щоденник психолого-педагогічних спостережень, узагальнення педагогічного досвіду вчителів;
- конспекти 10 обов'язкових проведених студентом уроків з української мови та 10 з української літератури;
- два розгорнуті конспекти залікових уроків (1 з української мови, 1 з української літератури);
- розробку позакласного заходу з української мови;

- психолого-педагогічна характеристика класу;
- психолого-педагогічна характеристика учня;
- характеристика на студента-практиканта з оцінкою вчителів-предметників від бази проходження практики (ЗЗСО) з печаткою й підписом керівника закладу;
- звіт з педагогічної практики (письмовий, відеозвіт, презентація, есе тощо).

**Звітні матеріали з педагогічної (виробничої) практики
для студентів-заочників, які працюють учителями
української мови та літератури в ЗЗСО**

1. Ксерокопія трудової книжки, завірена печаткою та підписом директора ЗЗСО (для студентів, які працюють учителями-словесниками за сумісництвом – витяг з наказу, завірений підписом директора та печаткою ЗЗСО).
2. Характеристика на студента від загальноосвітнього навчального закладу, завірена підписом директора та печаткою ЗЗСО (*Характеристика повинна обов'язково містити оцінку роботи студента в якості вчителя української мови та літератури*).

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Професійні досягнення студентів під час виконання завдань виробничої педагогічної практики оцінює відповідальний методист, враховуючи оцінки групових методистів з української мови, української літератури, методистів із педагогіки та психології, вчителя-філолога та класного керівника. Оцінювання відбувається безпосередньо під час активних відвідувань уроків студентів та позакласних заходів, їх скрупульозного аналізу, бесід із учителями-предметниками, представниками адміністрації навчального закладу.

У триденний термін студенти, які пройшли педагогічну практику, зобов'язані подати звітну документацію на кафедри. Через тиждень після завершення практики проводиться підсумкова конференція, на якій присутність студентів-практикантів та групових методистів з української мови, української літератури є обов'язковою.

Для оцінювання пріоритетними є досягнення в таких видах діяльності:

- навчальна робота;
- позакласна робота зі спеціальності;
- виховна робота;
- профорієнтаційна робота.

При оцінюванні також ураховується:

- сумлінне виконання студентом вимог програми педагогічної практики, обов'язків студента-практиканта;

- дотримання студентом правил внутрішнього розпорядку навчального закладу;
- відсутність зауважень дисциплінарного характеру;
- вчасне подання звітної документації з педпрактики;
- участь у проведенні підсумкової конференції.

Критерії оцінювання результатів навчання Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти оцінюються відповідно до ЄКТС та національної шкали. Проведені уроки української мови, української літератури, проведений позакласний захід чи виховний захід із педагогіки під час виробничої (педагогічної) практики в ЗЗСО, оцінюються за такими критеріями:

оцінка «відмінно» (90–100 балів, А) ставиться за сумлінне виконання програми проходження виробничої педагогічної практики з української мови і літератури студентам, які:

- одержали інструктаж на настановній конференції;
- вчасно прибули до виробничої бази практики;
- сумлінно виконували обов'язки студентів-практикантів;
- проводили уроки на високому науково-методичному рівні;
- більшість занять оцінені на «відмінно»;
- продемонстрували вміння працювати з мовним та літературознавчим матеріалом в умовах Нової української школи;
- апробували раціональні форми роботи на уроках;
- застосовували ефективні методи і прийоми роботи на уроках та практичних заняттях зі студентами;
- у першій половині практики в присутності одного з методистів провели заліковий захід із фаху на високому організаційному та методичному рівні;
- відвідали та обговорили виховні заходи інших студентів-практикантів;
- вивчили учнівський колектив;
- ознайомилися з досвідом роботи вчителів-словесників навчального закладу;
- якісно підготували та вчасно подали на перевірку звітну документацію з педпрактики;
- на високому методичному рівні провели профорієнтаційну роботу.

Оцінка «добре» (80–90 балів, В) ставиться за виконання програми проходження педагогічної практики студентам, які:

- сумлінно виконували обов'язки студентів-практикантів;
- одержали інструктаж на настановній конференції;
- вчасно прибули до виробничої бази практики;
- проводили уроки та заняття у ЗЗСО на достатньому науково-методичному рівні;
- більшість уроків оцінені вчителями та методистами на «добре»;
- намагалися апробувати раціональні форми роботи на уроках української мови і літератури, англійської мови;
- застосовували ефективні методи і прийоми роботи на уроках української мови і літератури, англійської мови;

- у присутності одного з методистів провели заліковий мовно-літературний захід профорієнтаційного спрямування у ЗЗСО;
- відвідали та обговорили виховні заходи інших студентів-практикантів;
- вивчили учнівський та студентський колективи;
- ознайомилися з досвідом роботи кращих учителів-словесників навчального закладу;
- на належному методичному рівні провели профорієнтаційну роботу в ЗЗСО.

Оцінка «добре» (70–79 балів, С) ставиться за виконання програми проходження педагогічної практики студентам, які:

- належно виконували обов'язки студентів-практикантів;
- одержали інструктаж на настановній конференції;
- вчасно прибули до виробничої бази практики;
- проводили уроки та заняття в ЗЗСО на достатньому науково-методичному рівні;
- більшість уроків оцінені вчителями та методистами на «добре»;
- намагалися апробувати раціональні форми роботи на уроках української мови і літератури, англійської мови;
- застосовували різноманітні методи і прийоми роботи на уроках української мови і літератури, англійської мови;
- у присутності одного з методистів провели заліковий мовно-літературний захід профорієнтаційного спрямування у ЗЗСО;
- відвідали виховні заходи інших студентів-практикантів;
- вивчили учнівський колектив;
- провели профорієнтаційну роботу в ЗЗСО;
- мали незначні зауваження щодо якісного оформлення та подання на перевірку звітної документації з педпрактики.

Оцінка «задовільно» (60–69 балів, Д) ставиться за виконання програми проходження педагогічної практики студентам, які:

- виконували обов'язки студентів-практикантів із зауваженнями;
- присутність у навчальному закладі була епізодичною;
- проводили уроки на низькому науково-методичному рівні;
- більшість занять оцінені вчителями та методистами на «задовільно»;
- продемонстрували слабкі вміння працювати з мовознавчим матеріалом та текстом художнього твору;
- епізодично використовували різноманітні форми роботи на уроках мови та літератури;
- провели заліковий позакласний захід із української мови та літератури на низькому організаційному рівні;
- ігнорували взаємовідвідування;
- недостатньо вивчили учнівський колектив;
- були відсутніми на настановній та підсумковій конференціях;
- продемонстрували низький рівень сформованості професійно-педагогічних умінь;

- мають суттєві зауваження щодо якісного оформлення та подання на перевірку звітної документації з педпрактики.

Оцінка «задовільно» (50–59 балів, E) ставиться за виконання програми проходження педагогічної практики студентам, які:

- виконували обов'язки студентів-практикантів із зауваженнями;
- присутність у навчальному закладі була епізодичною (у дні проведення уроків);
- проводили уроки на низькому науково-методичному рівні;
- більшість занять оцінені вчителями та методистами на «задовільно»;
- продемонстрували слабкі вміння працювати з мовознавчим матеріалом та текстом художнього твору;
- епізодично використовували різноманітні форми роботи на уроках мови та літератури;
- провели заліковий позакласний захід із української мови та літератури на низькому організаційному та методичному рівні;
- ігнорували взаємовідвідування;
- недостатньо вивчили учнівський колектив;
- були відсутніми на настановній та підсумковій конференціях;
- продемонстрували низький рівень сформованості професійно-педагогічних умінь;
- мають суттєві зауваження щодо якісного оформлення та подання на перевірку звітної документації з педпрактики.

Педагогічна практика **оцінюється «незадовільно» (35–49 балів, FX)**, якщо студент не виконав програми педагогічної практики. При отриманні незадовільної оцінки за практику студент зобов'язаний пройти її повторно у визначений керівником і вільний від занять в університеті час.

Здобувач вищої освіти, який не виконав програму педпрактики з поважних причин, має право на проходження практики повторно. При повторному невиконанні завдань практики студент може бути відрахований із закладу вищої освіти.

№ п/п	Показники оцінювання	Макс. кіл-ть балів
Модуль I. НАВЧАЛЬНА РОБОТА	Рівень проведення уроків української мови	20
	Рівень проведення уроків української літератури	20
	Організація і проведення позакласного заходу з фаху	10
Модуль II. МЕТОДИЧНА РОБОТА	Надання методичної допомоги вчителю	5
	Відвідування й аналіз уроків учителів та студентів-практикантів	5

Модуль III. ОРГАНІЗАЦІЙНО- ВИХОВНА РОБОТА	Проведення виховних заходів	10
	Профорієнтаційна робота студента	8
Модуль IV. ПІДСУМКИ ПРАКТИКИ	Оформлення звітної документації	5
	Трудова дисципліна	5
	Участь у роботі підсумкової конференції за результатами практики	12
	Максимальна кількість балів за 100-бальною шкалою, ECTS, за національною шкалою	100

8. Рекомендована література

1. Бабійчук Т. Сучасна українська література: імена, теми, інтерпретація. *Українська мова і література в школах України*. 2018. № 12. С. 21-28.
2. Баландіна Н. Ф. Українська мова. Розвиток ситуативного мовлення : 7-9 кл. : навч. посібн. Харків, 2010, 272 с. (Сучасна школа).
3. Береш О. І., Гнаткович Т. Д., Ківежій О. В. Шкурда М. І. Українська мова. 5–9 класи. Програми факультативних курсів для загальноосвітніх навчальних закладів. – Ужгород : Гражда, 2015. – 68 с.
4. Біляєв О. Зміст уроку мови. *Українська мова і література в школі*. 2003. № 4. С. 2–6.
5. Бровко О. О., Горошкіна О. М., Нікітіна А. В., Порохня Л. В., Шестопалова Т. П. Позакласна робота з української мови і літератури: олімпіади, науково-дослідницька робота. Луганськ, 2005.
6. Бузинська В. Є., Горбачевська І. І. Педагогічна практика : навч.-метод. посібник. Чернівці : Чернівецький нац. університет, 2013. 160 с.
7. Голуб Н. Б. Метод проектів на уроці української мови в школі. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 8. С. 15–19.
8. Голуб Н. Б. Робота з текстами на уроках української мови у процесі вивчення синтаксису й пунктуації у 8–9 класах. *Українська мова і література в школі*. 2017. № 1. С. 2–8.
9. Голуб Н. Б. Ситуаційний метод на уроках української мови в школі. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 7. С. 18–23.
10. Голуб Н. Б., Галаєвська Л. В. Навчання синтаксису на уроках української мови у 8-9 класах : метод. посібник. К. : ТОВ «КОНВІ ПРИНТ», 2018. 128 с.
11. Гриценюк І. Проектна діяльність як засіб розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів. *Вища школа*. 2019. № 3. С. 45-53.
12. Дика Н. М., Огарь Ю. В. Засвоєння лінгвістичних понять учнями ЗНЗ під час вивчення синтаксису. *Молодий вчений*. 2014. № 9. С. 111—114.
13. Дика Н. Робота над граматичними (морфологічними) помилками. *Дивослово*. 2002. № 12. С. 30-33.
14. Дмитренко Г. Займенник (6 клас). *Урок української*. 2000. № 10. С. 30 - 35.
15. Жила С. Бачити художній твір як культурний універсум. *Теорія і методика навчання української літератури: актуальні проблеми*. Збірник наукових праць / Наук. ред. і упоряд. Логвіненко Н. Київ : Педагогічна думка, 2015. С. 38-50.

16. Жила С. Теорія і практика вивчення української літератури у взаємозв'язках із різними видами мистецтв у старших класах загальноосвітньої школи: Монографія. Чернігів : РВК «Деснянська правда», 2004. 360 с.
17. Захарова В. До проблеми виховних можливостей уроків літератури. *Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць*. Київ: НПУ, 1999. Вип. 2. С. 331-336.
18. Захарова В. Формування вмінь студентів розрізняти художню деталь під час роботи над поезією Ліни Костенко. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. № 1(55). С. 87–94.
19. Караман С. Методика навчання української мови в гімназії. К. : Ленвіт, 2000. 272 с.
20. Караман С. Тихоша В. Технологія створення підручників і посібників для поглибленого вивчення української мови в гімназії.. *Дивослово*. К. : Преса України, 2001. №4. С. 36–38;
21. Когут О. І. Інноваційні технології навчання української мови і літератури. Тернопіль : Астон, 2005. 204 с.
22. Козій М. К. Психолого-педагогічні умови удосконалення педагогічної практики студентів. Київ, 2001. 141 с.
23. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови : Навчально-методичний посібник. Для студентів українського відділення філологічного факультету. Львів, 2018. 202 с.
24. Кочан І. М., Захлюпана Н. М. Словник-довідник з методики викладання української мови. Друге видання, виправлене і доповнене. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. 306 с.
25. Кочан І. М., Захлюпана Н. М. Українська лінгводидактика в іменах : словник-довідник. Львів, 2011. 237 с.
26. Кращі позакласні заходи. Учитель року. Упор. Є. І. Наumenко, О. М. Чхайло. Х.: Вид. група «Основа», 2006.
27. Куліш Р. В. Інтерактивні підходи до організації педагогічної практики студентів у вищих навчальних закладах. *Вісник Черкаського університету* : зб. наук. пр. Черкаси : ЧНУ, 2009. Вип. 164 (Педагогічні науки). С. 38-42.
28. Кульбабська О. В., Кардашук О. В. Крок у професію. Методика викладання української мови : навч. посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2017. 256 с.
29. Кучерук О. А. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика. Житомир : Вид-во ЖЖДУ ім. І. Франка, 2011. 420 с.
30. Кучерук О. А. Методи навчання української мови в загальноосвітній школі: словник-довідник. Житомир : Рута, 2010. 186 с.
31. Лаврінчук І. Аналіз диктанту. Алгоритм роботи над помилками. *Українська мова і література*. 2005. № 6. С. 11–13.
32. Луценко В. Особливості навчання тексту-опису. *Українська мова і література в школі*. 2007. № 3. С. 13–15.
33. Мацько Л., Мацько О., Калита О. Новий підхід до переказу з творчим завданням. *Дивослово*. 2007. № 5. С. 2– 6.
34. Мойсєненко Р. Компетентнісний підхід як основа підготовки майбутнього компетентного фахівця. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2018. № 9. С. 42-48.
35. Наумчук М. М., Лушпинська Л. П. Словник-довідник основних термінів і понять з методики української мови: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2003.
36. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012—2021 роки [електронний ресурс]. Режим доступу: (<http://www.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/>)
37. Нестандартні уроки в школі та їх аналіз : навч.- метод. посібник. За ред.

- Н. М. Островецької. К. : Видавництво Харитоненка, 2003. 152 с
38. Омельчук С. А. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: [монографія]. К. : Генеза, 2014. 368 с.
 39. Овдійчук Л. Естетичні засади вивчення біографії письменника на уроках української літератури в школі. *Теорія і методика навчання української літератури: актуальні проблеми*. Збірник наукових праць / Наук. ред. і упоряд. Логвіненко Н. К. : Педагогічна думка, 2015. С. 247-259.
 40. Остапенко Н. Технологія сучасного уроку з української мови : навч. Посібник. К. : ВЦ «Академія», 2011. 248 с.
 41. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник. К.: Ленвіт, 2000. 384 с.
 42. Пентиліук М. І. Окуневич Т. Г. Сучасний урок української мови. Х., 2007.
 43. Пентиліук М. І. Особливості технології уроку мови. *Дивослово*. 1998. № 4. С. 16-18.
 44. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. [за ред. О. І. Пометун]. К. : А.С.К., 2004. 192 с.
 45. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах : модульний курс : посібник для студентів. Кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук. К. : Ленвіт, 2011. 366 с.
 46. Програми курсів за вибором і факультативів з української мови. 8-11 класи. За заг. ред. К. В. Таранік-Ткачук. К.: Грамота, 2012. 272 с.
 47. Рудницька О. Б. Формуючи творчу інтелектуальну особистість (опис власного досвіду). *Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2002. № 5. С. 48-56.
 48. Семенов О. М., Базиль Л. О., Дятленко Т. І. Практика в системі фахової освіти вчителя-словесника: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Фенікс, 2008. 288 с.
 49. Ситченко А. Естетичне виховання у контексті технологізованого навчання літератури. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2011. № 9. С. 2-4.
 50. Ситченко А. Педагогічні технології на уроках української літератури. *Дивослово*. 2001. №10. С. 19-21.
 51. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. Кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук К. : Ленвіт, 2015. 320 с.
 52. Теклюк Варвара. Вивчення фразеології в 5 класі . *Дивослово*. 1999. № 4. С.24–26.
 53. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник. К.: ВЦ «Академія», 2012. 312 с.
 54. Українська мова. 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalnaserednya-osvita/navchalni-programi/navchalniprogrami-5-9-klas>
 55. Філоненко Л. Використання сучасних методів під час роботи над переказами текстів різних типів і стилів мовлення: методика мови. *Українська мова і література в школі*. 2007. № 1. С. 9–14.
 56. Ханчук І., Янкович О. «Перезавантаження» уроку літератури: методика «DAILY 5» (Щоденні 5») для формування ключових компетентностей в учнів середньої школи. *Українська мова і література в школах України*. 2018. № 11. С. 9-13.
 57. Христіанінова. Р. О. Просте речення в шкільному курсі рідної мови: Посібник для вчителя. К., 1991.
 58. Цоуфал Л. С. Лінгвістичні засади навчання морфології в загальноосвітній школі. *Філологічні студії. Науковий вісник КНУ*: зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2012. Вип. 7, ч. 2. С. 315—322.
 59. Ярмолюк А. Класифікація помилок у творчих роботах учнів. *Українська мова і література в школі*. 2002. № 7 (24). С. 4–8.

Нормативні документи

1. Закон «Про Повну Загальну Середню Освіту» режим доступу https://yuricom.com/legal_news/16-sichnia-2020-roku-pryjniato-zakon-pro-povnu-zahalnuseredniu-osvitu/
2. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти в Чернівецькому національному університеті
http://www.music.chnu.edu.ua/res//music/55pedpractice/polozhennya_provedennya_praktyky_31082020.pdf
3. Постанова КМ України від 25.08.2004 № 1095 «Деякі питання запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти» режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1095-2004-%D0%BF#Text>
4. Постанова КМ України від 14.12.2016 № 1033 «Про внесення змін до Порядку проведення зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти» режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1033-2016-%D0%BF#n2>
5. Концептуальні засади реформування середньої школи. Нова українська школа режим доступу <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>

Інформаційні ресурси

1. <http://subject.com.ua/lesson/mova/>
2. <http://gorodenok.com/конспекти-уроків/>
3. <https://www.schoollife.org.ua/usi-uroky-ukrajinskoji-movy-ta-literatury/>
http://getalosveta.blogspot.com/p/blog-page_40.html
4. http://ukrmogim.blogspot.com/p/blog-page_9409.html
5. http://filologinya2010.blogspot.com/p/blog-page_55.html
6. http://www.parta.com.ua/ukr/books/ukr_mova/
7. <https://academia.in.ua/?q=content/шкільні-підручники-з-української-мови>
<http://ukrlitera.ru/index.php/ukr-mova-ta-literatura/kalplanukr>
8. http://nico-ukr.at.ua/news/kalendarni_plani/1-0-3
9. http://osvita.ua/school/lessons_summary/mova/
10. [www. mon. gov. ua](http://www.mon.gov.ua)
11. www.imzo.gov.ua
12. Українська бібліотека «Джерело»: <http://ukrlib.com>
13. Українська література: електронна бібліотека: <http://www.ukrlit.com.ua>
14. Енциклопедія української літератури: <http://www.proza.cjm.ua>
EXLIBRIS – українська електронна бібліотека: <http://ukrlib.com>